

A 150 ÉVES MAGYAR AKADÉMIA

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

Annak a jubiláris ünneplésnek, amely a Magyar Tudományos Akadémia megszületésének 150. évfordulója juttatja a világ eszébe, természetesen az Egyesült Államokban is visszhangot kellett keltenie. Szerény elindulásának idejétől kezdve a magyar tudományos világnak e központja állandó kapcsolatban állt az Egyesült Államok hasonló intézményeivel és csak örülnünk kell, hogy ezek a kapcsolatok ma is fennállnak közöttük. Az Egyesült Államok kulturaközpontjai nagyon sok emléket őrzik ennek a kapcsolatnak, amelyek között természetesen az óriási Kongresszusi Könyvtár áll az első helyen. Polcain ott állanak ezek a bizonygató régi kötetek, amelyeket nem is lehet bizonyos meghatódás nélkül kézbe venni és felnyitni.

Vasváry Ödön

A megemlékezés legraktikusabb és legtöbbször gyakorolt módja ebben a könyvtárban az, hogy időnkint kiállításokat rendeznek a könyvtár gyönyörű épületeiben, amelyek egypár hónapon keresztül vannak közszemlére kitéve. Az olvasók, kutatók, szakemberek ezreinek van így alkalmuk egy-egy tárgykörbe alaposabban is belepillantani. A magyarságnak hálával kell tudomásul venni, hogy a nagy könyvtár ezt a szokását a magyar kulturális eseményekkel kapcsolatban is fenntartja. A nehéz és sok hozzáértést igénylő munkát a könyvtár kiváló magyar szakértője, dr. Bakó Elemér végzi, akinek legutóbbi ilyen természetű munkája egy nagyszerű Petőfi kiállítás volt. Az Akadémia kiállítása is az ő szakértelmét és munkáját igényelte. Ez a munka azonban magában nem volt elég: rádióleadásokban Magyarország felé is ismertette a kiállítást, sok érdekes részletről számolva be a magyarországi hallgatóságnak is.

A kiállítás a könyvtár Annex épületének ötödik emeleti előcsarnokában van, öt üveges szekrényben. Saját szabályzatuk szerint a kiállított könyvek és iratok kivétel nélkül a könyvtár birtokában levő anyagból vannak összeválogatva. A kiállítás ujévig lesz látható.

Dr. Bakó írásaiból, előadásaiból tudjuk, hogy a könyvtár több mint száz éve kapja a magyar Akadémia által kiadott könyveket, cseremegállapodás alapján. A kiállítás öt szekrényének mindegyikében egy-egy történelmi korszak anyagából vannak mutatványok. A hely, az épület hatalmas olvasótermének előcsarnoka ideálisan megfelel a célnak, mert az olvasók és kutatók százai mennek el és állnak meg a szekrények előtt. A kiállításra felhívja a figyelmet a könyvtár által sok ezer példányban kiadott esemény naptár.

Az első szekrényben azok az emlékek vannak, amelyek a magyarországi tudományos élet kezdetéig vezetnek vissza a szemlélt. Hunyadi Mátyás király uralkodásának utolsó éveiben már a környezetében levő magyar és idegen országbeli tudósok irodalmi társaságot alakítottak, amelynek vezetője ifjabb Vitéz János esztergomi érsek volt. Sajnos, ezt a megmozdulást igen rövid élet követte, mert az 1526-os mohácsi vész, majd a 150 évig tartó török uralom, súlyosbitva a Habsburgok több százados elnyomásával, minden tudományos törekvést megbénított.

Nagyobb arányú és már komoly megmozdulás a XVIII. század második felében kezdődött. Bod Péter, Bessenyei György, Révai Miklós és sokan mások vettek részt az új nekilendülésből, amire a koronát a fiatal gróf Széchenyi István tette fel 1825 november 3-án, amikor a pozsonyi országgyűlésen egyévi jövedelmét ajánlja fel az Akadémia megalapítására.

Az első szekrényben Erdély nagy fiainak, a két Bolyainak és Bölöni Farkas Sándornak emlékei elevenednek meg. A második szekrényben az 1830-tól 1867-ig tartó korszak emlékeit láthatjuk. Külön érdekessége ennek a korszaknak az 1848-as Batthyány kormány csoportképe. Ez volt valószínűleg az első kormány a világon, amelynek többsége nem arisztokratákból, hanem akadémiai tagokból állott. A második szekrényben van kinyitva az

Akadémia évkönyveinek 1835-ös kötete, ott, ahol a jegyzőkönyv áll, amely az Akadémia és az amerikai filológiai társaság között létrejött megállapodást tartalmazza.

A harmadik szekrény az 1867 és az első világháború közötti időszakot mutatja be, annak

nagy embereivel, mint Bárány Eötvös József, Arany János. Az Akadémiát ebben az időben sokat támadták, az „élettel való elszakadással” vádolták. A vezetőség természetesen energikusan utasította vissza ezeket a többnyire alaptalan vádakat. Hivatalos folyóiratuk, a „Budapesti Szemle” 1894-ben több folytatásban közli Ottlik Pál „Utilevelek Amerikából” cikksorozatát. Ott van könyvtára, ahol Washington városát ismerteti.

Az első világháború utáni megcsontított, megalázott, legyengült, elszegényedett Magyarország esztendéi is képviselve vannak.

Ebben a rövid korszakban az Akadémia legfontosabb vállalkozása az a segítség volt, amelyet megadott a magyar népzene kutatás két óriásának, Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak.

Beszámol a kiállítás a második világháború utáni korszak akadémiai eredményeiről is. Gyönyörű kötet ismerteti az Akadémia egész történetét, összes intézményeivel, remek kiadványaival, mint az Ország László által szerkesztett „Az amerikai

irodalom története”, az „Új Magyar Lexikon” 2. kötete és számos, főképpen nyelvtudományi munka és egy eszmé angol nyelvű akadémiai kiadvány.

Aki idegen végignézi a kiállítást, feltétlenül meg lesz lepve, hogy a kis Magyarországnak ilyen arányú kulturális múltja van. A kiállítás szinte kényszeríti a szemlélőt, hogy összehasonlítást tegyen: vajjon melyik kis nemzet produkált csak megközelítően is annyit, mint a magyar? Ezzel is dicsekedni szoktunk. A kiállítás újra igazolja, hogy van jogunk a dicsekedéshez.